

Deželni zbori so s cesarskim patentom sklicani z dne 26. t. m. in sicer nižjeavstrijski na dan 27. t. m., goriški na dan 2. aprila, vsi drugi, razen istrskega in tržaškega, pa na dan 26. t. m.

Ogerska. — Kakor vsako leto so Mažari tudi letos obhajali 15. marca svoj narodni praznik, spomin revolucije l. 1848. Mnogobrojna množica je pevaje hodila po ulicah v Pešti ter vsako hišo, ki ni razobesila črne zastave, s kamenjem bombardovala, tako „Narodno kazino“ in „Narodno gledališče“. Ranjenih je bilo tudi nekaj policistov.

Nemčija. — V nemškem državnem zboru so socialni demokratje v zvezi z liberalci provzročili nesklepčnost seje, v kateri se je razpravljalo o lex Heinze ter s tem dosegli, da se je morala ta zadeva vsaj za nekaj tednov odstaviti z dnevnega reda.

Vojna v južni Afriki. — Velika bojevitost se je polastila Angležev, odkar so zasedli oranjsko glavno mesto Bloemfontein. Guvernerjem tega mesta je imenovan general Pretymann, ki je takoj izdal poziv, da morajo vsi meščanje na deset milj v okrožju izročiti svoje orožje, sicer da jim zapade lastnina in svoboda. — Buri so premestili sedež Oranje-države v Kroonstadt. Čez Oranje reko so prišli Angleži brez velikih ovir, kajti vsa burska moč se sredotoči proti severu. Razven Bloemfonteina so zasedli Angleži tudi kraj Boeshof ter ugrabili več orožja in streliva. Z angleško oholostjo pa raste nev pogljivost Burov. Predno izroče Angležem svoje glavno mesto Pretorijo, popadati hočejo do zadnjega moža. Mirovna ponudba burskih voditeljev je bila tudi najbliž le dobro preiščljena nakana. Vedeli so, kako bodo odgovorili trinoški Angleži, a sedaj kažejo angleški odgovor svojim vojakom, da jih osrčijo do skrajnosti. Angleški načrt za nadaljnjo vojno meri na to, da bi s treh strani Angleži vdarili na Pretorijo. Kitebener je zdaj na potu, da osvobodi Mafeking. Od tam pojde čez transvalsko ozemlje proti Pretoriji. Roberts pride od juga, Buller pa od zapada. Evropske velesile so v velikem strahu da bi Buri uničili vse rudokope iz katerih se dobiva zlato.

Obrtnija.

Zrno do zrna . . .

II.

Tudi drugim Slovanom na jugu se ne godi mnogo bolje od naš. Hrvatska Domovina z dne 1. septembra t. l. vsaj toži: „Naše pučanstvo ne posvečuje dosti pažnje industriji. Pa nije ni čudo, da smo i ostati ćemo uvijek samo slugi u svojoj kući, dok se nam drugi za gospodare nameću“. Dasi toraj tudi v Hrvatih le tujec gospodari, vendar moramo z ozirom na nas občudovati napredek Hrvatov in Bulgarov. Dočim je na Hrvaškem že sklenjena stvar, da se osnuje v Zagrebu tehnika, pozabilo se bode pri nas kmalu na ljubljansko vseučilišče in se bode, če se preveč ne motim, tudi realčni zakon deželnega zbora kranjskega vrgel v koš.

Ne samo, da v zadnjem desetletju nismo napredovali, ampak smo celo nazadovali, in če bode šlo to tako dalje, potem nas čaka isto, kar so dosegle s plankami klerikalstva zabite države in državice, potem nas čaka materjelen in duševen propad.

Slovenci smo prekonservativno vzgojeno in zato pri nas nima nobena novih idej prostora. Le to kar je in kar je bilo, to ima pri nas veljavo, le to je dobro. Zbog našega starokopitstva pa smo tudi vedno na enem in istem mestu in zato zaostajamo za drugimi, ki rinejo naprej.

Zadnji čas je toraj, da začnemo spoznavati sami sebe ter jamemo brisati raz sebe pege, ki tvorijo naše slabosti, kojih smo precej polni. Zadnji čas pa je tudi, da krenemo s steze, ki nas vodi v pogibelj, na potu pravega napredka.

Preveliki skoki v tem oziru sicer niso na mestu. Sploh pa se ni bati, da bi prevelike skoke delali že z ozirom na našo brezbriznost napram vsemu, kar se zove napredek. Počasi se daleč pride in če bomo počasi in previdno stopali naprej, potem se nam ni bati bodočnosti.

Prvo je, da začnemo misliti nato, kako bi se opomogli in ojačili, ker uprav še le potem, ko bomo gmotno dovolj trdni, smeli bomo misliti tudi še na kaj drugega.

Že poprej sem rekel, da je gmotni položaj našega ljudstva po nekod že jako žalosten in da si mora že precej velik del našega naroda iskati kruha v daljni Ameriki. Ker pa je naš narod majhen, zato ne smemo zgubljeni svojih sil, pač pa moramo, kolikor se da, osredotočiti svoje sile, da se učinek ali efekt poveča. Vsaka najmanjša zguba v tem oziru pomenja za nas veliko zgubo. Ako hočemo domače sile ohraniti narodu in domovini, potem moramo skrbeti tudi za koristno uporabo teh sil.

Naša slovenska zemlja ima vseskozi agrikulturen značaj in z ozirom na to, da so naše kmetije majhne in da se obdelujejo samo z roko, dajejo le malo iz sebe. Živinoreja in vinoreja dajeta nekaj malega dobička. Poleg teh pa imamo samo še jedno molzno kravo, na koji pa so se tudi že pokazala rebra in bati se je, da z ozirom na kmalu odstavi. In ta molzna kravi so naši gozdi iz kojih smo do zdaj zajemali največ posvetnega blagra. Vse drugo pa je revščina. Z ozirom na to pa, da države oziroma dežele, ki se pečajo izključno le s poljedelstvom, vidoma nazadujejo in se vedno bolj bližajo gospodarskemu propadu, ako že niso popolnoma pri kraju, lahko tudi mi brez daljnovidnosti vidimo, kaj nas čaka, če se pri nas stvari kako drugače ne zasučijo. Na gospodarski polom moramo biti toliko bolj pripravljeni, ker naša tla niso povsem ugodna za poljedelstvo. Po nekod na poljedelstvo sploh računati ne moremo več, ampak samo na groše, ki jih ljudstvo prinaša iz tujine.

Če si toraj nečemo sami zadržati vrvce za vrat, tedaj je zadnji čas, da domači prepričamo malo odstavimo na stran, da se namesto z veliko politiko, jamemo pečati malo z našim gospodarskim položajem, da se vsaj nekoliko otresemo konservativstva in nazadnjaštva ter baren za nekoliko časa obrnemo svojo pozornost moderni tehniki ter gospodarskemu in socialnemu vprašanju. — Jaz sem preverjen, da nam ne bode treba dolgo gledati,

ampak da bomo kmalu videli, kako blizu ležijo viri, iz kojih bomo lahko zajemali posvetne zaklade, na podlagi kojih se bomo tudi oteli duševnega siromaštva.

Že poprej sem rekel, da so vsa industrijalna podjetja pri nas v tujih rokah in to je dovelj jasen dokaz, kako nedovzetni in brezbržni smo bili do zdaj. — Od podvzetnega tujca, ki se je z našimi žulji odebelil, bi se bili pač lahko naučili, da se z jedinim kopanjem in oranjem zemlje ne pride naprej in da se poleg dela za nebeško kraljestvo, prislužijo lahko tudi na zemlji nebesa.

Kaj bi porekla Francoz in Anglež, ko bi jima povedali, da nimamo nikake industrije? Ne bi li se s pomilovanjem ozrla na nas ter soglasno vskliknila: „Oj ubogi narod slovenski?!“

Še se spominjam, ko sem se nekoč vozil od Zidnega mosta proti Ljubljani, kako je neki tujec, ki je opazoval valove Save, pomajal z glavo ter vskliknil: „Ej, ej, toliko sile in neporabljene“. — Da, koliko imamo samo vodne sile in ta je skoraj vsa do danes še nedotaknjena. Koliko pa imamo tudi podzemeljske sile, ki se ali neporablja ali pa zlorablja. — Kaj vse bi se dalo samo na podlagi naših naravnih sil napraviti, ko bi bilo v nas samo malo več poguma in samo nekaj manj bojazni pred zgubo.

Če ima pri nas ta ali oni nekaj grošev, tedaj brž v lonec z njimi ali pa v hranilnico, kar je vsaj nekaj pametnejše od prvega. Da bi pa pri nas kdo vtaknil svoje groše v kako podjetje, kjer mu bi nosili kaj več, kakor štiri po sto, tega ga sam Bog obvari.

V nas ne poznamo velekapitalistov, zato se posamezniki ne morejo lotiti velikih podjetij. Ko bi pa zbrali, kar še imamo, nabrali bi precejšne svote, s kojimi lahko osnovali različna podjetja.

Iz socijalnega stališča je za nas celo prav, da nimamo velekapitalistov, ker smo s tem obvarovani nevarnosti, da bi posamezniki s svojim kapitalom podjarmili večino. Z ozirom na to pa, da stojimo že pod vplivom velikega kapitala in sicer tujega kapitala, ne bi bilo nič napačno, ko bi imeli vsaj nekoliko domačih kapitalistov, da bi s pomočjo njih izpodrinili tuje parazite, ki sesajo našo krv. Od domačih kapitalistov bi vsaj lahko pričakovali, da ne bi bili tako krvoločni, kakor tuji, kojim je narod tuj in radi tega nimajo srca za ubozega trpina.

Morebiti, da je za nas celo sreča, ker nimamo velekapitalistov, ker se bomo z ozirom na to laglje dotaknili socijalnega vprašanja ter vspešno z ekonomskim tudi socijalno vprašanje tirali do rešitve.

Rekel sem, da bomo prej ali slej morali misliti na osnutek industrijalnih podjetij, ker nas bode do tega. Poprej pa, preden bomo šli dejanski za tem, da spravimo nekaj domačih podjetij v življenje, poprej si bomo morali stvoriti podlago za taka podjetja. In ravno z ozirom na to pa, da nimamo velikega kapitala in da je veliki kapital za velika podjetja neizogibno potreben, z ozirom na to bomo morali poklicati v življenje močne gospodarske organizacije, kmetijske in obrtnijske zadrage,

ki bodejo razpolagale, če že ne z denarjem, vsaj s kreditom. In še le na podlagi čvrstih gospodarskih organizacij zidali bomo potem lahko tvornice ter se na ta način vspeli do domače industrije.

Vzemimo slučaj, da bi se našel pri nas mož, ki bi imel voljo in vpliv spraviti v življenje gostilničarsko zadrugo ali pa delniško družbo, k kateri bi pristopil vsak slovenski gostilničar z doneskom sto goldinarjev. Na tak način spravil se bi skupaj zadružni ali pa delniški kapital, s pomočjo katerega bi se napravilo z vsemi modernimi sredstvi opremljena pivovarna, koji bi bil, že z ozirom na postavek, obstanek zagotovljen. — In tudi v slučaju, da velikemu delu naših gostilničarjev ne bi bilo možno pristopiti k jednacemu podjetju, dalo bi se podjetje osnovati, ker je gotovo mnogo tacihostilničarjev, ki bi založili tudi po tisočake v stvar, ako se jih bi prepričalo, da bi se podjetje izplačevalo. Pristopilo pa bi še mnogo drugih, ki bi uvideli koristij, ki jih bi tako podjetje donášalo rodu in domovini.

Na tak način bi se toraj nabrala glavica, s katero bi se postavila velika moderna pivovarna, koji bi bil obstanek zagotovljen že s tem, da bi bili pri nji interesovani slovenski gostilničarji, ki bi jemali gotovo vsi pivo iz svoje tvornice.

Oglejmo si pa še zdaj od daleč koristij, ki bi jih donášalo tako podjetje.

Prvič je gotova stvar, da bi se glavica, ki bi bila naložena v tako podjetje, dobro obrestovala.

Drugič. Naš kmet bi tu prodal svoj ječmen in hmel bolje, kakor kam drugam. Boljši kmetje pa bi bili lahko podvzetniki pri podjetju.

Tretjič. Denar, ki ga pošiljamo za graško, češko in bavarsko pivo, ostal bi doma, ker se označena piva pri nas ne bi več točila in to ne samo z ozirom na to, da bi naše gostilničarje silile lastne koristi jemati pivo iz domače tvornice, ampak tudi z ozirom na to, da bi se v dobro in moderno urejeni pivovarnici lahko varilo pivo, ki v kakovosti ne bi zaostajalo, ampak celo prekoshalo označene vrste piva.

Cetrtič. Ako bi varili dobro pivo, tedaj bi imeli tudi izvoz, ker bi bilo naše podjetje bližje cenim prometnim sredstvom, kakor druga jednaka podjetja.

Petič. V domači pivovarni bi lahko varili tudi dobro in ceno pivo takozvani izvleček (Abzugbier), ki bi bilo radi nizke cene pristopno tudi nižjim slojem ljudstva, ki se je iz gmotnih ozirav udalo žganjepitju. Na ta način bi se torej tudi napovedal uspešen boj strupu, ki je ostrupil že lep del našega ljudstva in imeli bi tudi moralnih koristij.

In šestič. Podjetje bi bilo veliko in bi vsled tega rabilo dosti delavcev, in tako bi tudi precejšne število pridnih in delavnih slovenskih rok imelo dela in zaslužka.

Ako vzamemo to vse skupaj, tedaj lahko vidimo, da bi bilo tako podjetje za nas lep korak naprej. Res je, da bi tako podjetje izpodkopalo tla vsem enakim šušmarskim podjetjem na slovenskih tleh, a škoda jih ne

bi bilo, ker niso naša in nimamo od njih družega, kakor k večjemu pokvarjene želodce.

Kmetijstvo.

Ponarejanje živil.

Zdaj, ko se na Slovenskem dosti o konsumskih štancunah govori, bo umestno, da našim bralcem podamo sliko onega kmetijskega obrta na veleposestvih v onih gospodarsko in drugače naprednih deželah, ki svoje poljske pridelke za trg predelajo.

Krompir, žito in druge pridelke prevažati, to stane dosti že vsled vožnje. Torej se na veleposestvu ustvari fabrika in po tej fabriki se potem ravna kmetovanje veleposestva. Surovi material se kar le mogoče izkoristi. Kar bi bil odpadek in bi se kot tak dal kot klajo za živino porabiti, mora še služiti v pripravo raznih surogatov.

Malni morajo zmleti več moke, kakor navadni malni. Veliki kemik Liebig je malnarje naučil, da spravijo vse redilne snovi iz žita. 90 % moke in le 10 % otrob je vodilo pri dobrih modernih malnih.

Zdaj delajo dobro olje iz semena drevesne volne, ki se je prej stran vrglo. Leta 1886 se ga je naredilo 8000 ton, leta 1897 pa že 30.000 ton in to samo na Nemškem. To olje se rabi pri napravi umetnega surovega masla, imenovanega margarina. Ta obstoji iz govejega loja, nekaj mleka in cenenejšega olja, posebno drevesnovolnenega. Na Nemškem so te fabrike nastale leta 1872, zdaj jih je že šestdeset. Na Angleškem se je uvažalo leta 1886 1½ milijona stotov pravega surovega masla, margarine pa 870.000 stotov; leta 1892: 2½ milijona pravega surovega masla, margarine pa 1½ milijona stotov.

Tako se pa tudi umetno napravljeni sir širi. Ni vse pravi sir, kar se dobi kupiti. Je dosti loja in slabega olja in le malo mleka v njem.

Pivo ima čim dalje manj hmelja in ječmena v sebi. Množine piva, ki se na leto popijejo, so vedno večje, pridelki hmelja in ječmena pa ne rastejo v tem razmerju.

Na Nemškem se je popilo 1872. leta 33 milijonov hektolitrov, leta 1895 že 60½ milijonov hektolitrov piva. Na Angleškem 1873. leta 35½ milijonov hektolitrov, 1891. leta 52½ milijonov hektolitrov piva. V Avstriji 1870. leta 9 milijonov, 1890. leta 13½ milijonov hektolitrov. Najmanj v Rusiji: namreč 1866. leta 2 milijona hektolitrov, 1890. leta 8½ milijonov hektolitrov.

Hmelja se pridelava v Evropi okolo 50 tisoč ton. Ta množina ostaja več let, uvoz hmelja pa tudi. Na Nemškem je prišlo na jedno tona hmelja 1884. leta 2260 hektolitrov piva, leta 1896. na isto množino hmelja 3324 hektolitrov. Torej si pivovarji pomagajo s surogati za hmelj.

Pri vinu se ravno tako. Vino ne zraste za sod ali steklenice že goden nego mora po kletarstvu še dobiti svojo obliko za trgovino. Ali danes se vino dela tudi

umetno in ta naprava je celo vedo izgojila. Iz slabšega grozdja dela ta vinska veda navidezno naravno vino in to boljše kvalitete. Ali to bi še bilo dobro.

V lupinah grozdne jagode so gobice, glivice, ki vrenje, kuhanje mošta pouzročijo. Te gobe so različne po legi vinogradov, tako da vinogradniki dobro vedo, da bo goba iz kake slavne vinske gore dala okus, ali vsaj značaj vina dotične gore, če se ista rabi pri vrenju druge vinske gore. Te gobice, glivice se dajo kakor rastline izgojati. To imenujejo Nemci „Hefereinzucht“. Ljudje pravijo, da se s takimi glivicami, ki se dajo v kako sladkorno tekočino, napravi lahko vinu podobna pijača in če se hoče tudi z ukusom Jeruzalemca. Tako daleč ti vinski profesorji še niso, da bi popolno zadeli v ponarejenem vinu okus pristnega vina, vsaj za dobre poznavatelje vina ne, ali precej daleč so že prišli. Izkušnje učijo, da je tekom 40 let jedno prav dobro vinsko leto, pa le tri dobre, tri srednje, tri kisle.

Vina slabših let ti vinski profesorji s svojo umetnostjo prav dobro napravijo. Ali oni učijo tudi delati iz tropin in iz rozin vino. S stroški 5 gld. se lahko tega vina 100 litrov dobro okusnega napravi.

Vinogradstvo je dostikrat stavljeno v loterijo. Če bi se le pristno vino pilo, bi ga ljudje malo dobili. Namreč zdaj, ko je toliko ljudij in so vinogradi skoraj po vsej Evropi filokseri trpeli. Na Nemškem se je izdelalo umetnega vina iz posušenega grozdja (rozike) leta 1880. 2½ milijonov hektolitrov, 1890. leta 4½ milijona. Iz treberjev 1880. leta 2 milijona, 1890. leta 1 milijon 900 tisoč hektolitrov. Na Nemškem se je leta 1886. 13 milijonov kil rozin uvozilo, leta 1895. že okolo 33 milijonov kil. Največ teh se je porabilo za napravo vina.

Zdaj so začeli tudi v Ameriki in v Avstraliji trte saditi in te tam dobro rodijo. To bo morebiti umetna vina malo nazaj postavilo.

Tako je tedaj lahko umevno, da se v naših konsumskih gostilnah ceno „vino“ toči. Ali kakor zamore le Bog sam in tisti, ki jih je delal barne in druge klobase z veseljem jesti, ker ta dva vesta, kaj je v njih, tako tudi pri pitju vina.

Poučni in zabavni del.

Cecil Rhodes,

glavni prouzročitelj južnoafričanske vojne.

Po vsem svetu se je razglasilo pred nekaterimi meseci ime Cecila Rhodesa. Kdo je to? To je milijonar, ki ima v lasti bogate demantne rudnike v južni Afriki tam, kjer divja sedaj strašna vojna med Angleži in Buri.

Cecil Rhodes je Anglež, katerega je že dolgo skominalo po zlatih rudnikih, ki se nabajajo v Transvaalu. On je na vso moč deloval na to, da bi se Angleži po lastili transvaalskega bogastva. Ako ne gre z lepa, pojde grda, si je mislil lakomni Anglež, ter pred kakimi osem-